

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí dňa 25. októbra 1995 v senáte zloženom z predsedu JUDr. Jána Drgonca, sudcov JUDr. Anny Danielčákovej a JUDr. Miloša Seemanna vo veci podnetu [REDAKOVANÉ] bytom [REDAKOVANÉ] zastúpeného JUDr. Ladislavom Scholzom, advokátom, o porušení ústavného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov, priznaného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, v konaní o určenie otcovstva vo veci Obvodného súdu Košice 2 vedeného pod sp. zn. 12 C 156/77 takto

r o z h o d o l :

Obvodný súd Košice 2 v konaní o určenie otcovstva, sp. zn. 12 C 156/77, p o r u š i l právo [REDAKOVANÉ] priznané v článku 48 odsek 2 Ústavy Slovenskej republiky na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky bol dňa 22. mája 1995 doručený podnet [REDAKOVANÉ], bytom [REDAKOVANÉ], na začatie konania pred ústavným súdom pre porušenie čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. V podnete uvádza, že od roku 1977 je účastníkom konania o určenie otcovstva, ktoré sa začalo na Mestskom súde v Košiciach a v súčasnom období pokračuje na Obvodnom súde Košice 1. Za celé obdobie konania vo veci (viac ako 18 rokov od podania návrhu) bol vynesený jeden meritórny rozsudok (15. 9. 1987), ktorý Krajský súd v Košiciach zrušil (30. 11. 1988) a vrátil vec na nové konanie a rozhodnutie súdu prvého stupňa. Odvtedy sa vo veci prakticky nekonalo a súd podľa názoru predkladateľa podnetu neurobil žiaden procesne účinný úkon, ktorým by zabezpečil jeho

základné ľudské právo priznané v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, aby jeho vec bola prerokovaná bez zbytočných prieťahov, čím došlo aj k porušeniu čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Predkladateľ podnetu sa so sťažnosťou na prieťahy v konaní obrátil aj na Európsku komisiu pre ľudské práva, ktorá ju hodnotila ako predčasnú, pretože neboli vyčerpané riadne vnútroštátne právne prostriedky nápravy.

Ústavný súd Slovenskej republiky vyzval [REDAKOVANÉ] listom zo dňa 1. 6. 1995 a 26. 6. 1995 na doplnenie podnetu. V listoch zo dňa 20. 6. 1995 a 5. 7. 1995 [REDAKOVANÉ] spresnil svoje podanie tak, že prieťahy v konaní je možné zistiť priamo zo súdneho spisu vo veci určenia otcovstva vedenej pod sp. zn. 12 C 156/77 na Obvodnom súde Košice 1, ktorý navrhol vyžiadať a vykonať ním dôkaz a zároveň ústavnému súdu oznámil, že v konaní pred ústavným súdom ho bude zastupovať advokát JUDr. Ladislav Scholz. Ústavný súd vyžiadal od Obvodného súdu Košice 1 predmetný spis a podnet [REDAKOVANÉ] po predbežnom prerokovaní uznesením pod sp. zn. II. ÚS 26/95 dňa 12. 7. 1995 prijal na ďalšie konanie.

Ústavný súd dožiadaním u [REDAKOVANÉ], ako aj z vyžiadaného súdneho spisu zistil, že predkladateľ podnetu je pôvodne maloletý [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], ku ktorému má súd určiť otcovstvo. Konanie na Mestskom súde Košice sa začalo 8. 2. 1977. V súčasnom období vo veci koná Obvodný súd Košice 2 v novom konaní po tom, čo mu Krajský súd v Košiciach svojím uznesením zo dňa 30. 11. 1988 vec vrátil na nové konanie a rozhodnutie.

Návrh na určenie otcovstva súdom k maloletému [REDAKOVANÉ] podala matka [REDAKOVANÉ] (dnes [REDAKOVANÉ]). Za otca syna [REDAKOVANÉ] označila [REDAKOVANÉ]

Mestský súd po vykonaní dôkazov výsluchom svedkov a predložení listín mal za preukázané, že otcom maloletého [REDAKOVANÉ] je [REDAKOVANÉ], na základe čoho rozsudkom sp. zn. 12 C 156/77 z 15. 9. 1987 (10 rokov po podaní návrhu), rozhodol o určení otcovstva a o výške výživného. Proti rozsudku podal [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] odvolanie, na základe ktorého Krajský súd v Košiciach uznesením sp. zn. 19 Co 342/88 dňa 30. 11. 1988 rozsudok prvého stupňa zrušil a vec mu vrátil na nové konanie a rozhodnutie. Obvodný súd ako hlavný dôvod svojho

rozhodnutia uviedol, že súd prvého stupňa neumožnil [REDAKOVANÉ] predložiť doklady, ktoré ho majú vylúčiť z otcovstva k dieťaťu.

Ústavný súd vyzval predsedu Obvodného súdu Košice 2, aby sa k podnetu H. Chovančíka vyjadril. Výzvu tomuto súdu adresoval po tom, čo Obvodný súd Košice 1 žiadosť ústavného súdu na zaslanie spisu postúpila Obvodnému súdu Košice 2, ktorý vo veci koná. Predseda Obvodného súdu Košice 2 [REDAKOVANÉ] vo vyjadrení č. Spr. 503/95 zo dňa 14. 8. 1995 uviedol:

»Predovšetkým poukazujeme na skutočnosť, že navrhovateľ vo svojom podnete namieta porušovanie svojho práva priznaného mu čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky Obvodným súdom Košice 1, čo je zrejmé z opisu jeho podnetu nám doručeného na vyjadrenie dňa 25. 7. 1995, a tak sa domnievame, keďže nie je nám známe žiadne ďalšie podanie navrhovateľa, že tunajší súd nie je účastníkom tohto konania.

Konanie, v ktorom malo dôjsť k tvrdenému porušeniu práva navrhovateľa, sa po zániku bývalého Mestského súdu v Košiciach jeho rozdelením vedie od 1. 1. 1993 na tunajšom súde pod sp. zn. 12 C 156/77, čo je navrhovateľovi dostatočne známe.

Tvrdenie navrhovateľa o porušovaní jeho práva vyplývajúceho z čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky je neopodstatnené. V čase od jej účinnosti súd totiž vo veci koná bez zbytočných prietahov.«

Predseda súdu v ďalšej časti svojho vyjadrenia konštatuje:

»Z obsahu spisu je zrejmé, že po vypracovaní dožiadania pre príslušný súd v Belgicku a zabezpečení prekladu sudkyňa požiadala dňa 25. 11. 1992 Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky o doručenie písomnosti do cudziny a určila termín pojednávania na deň 16. 7. 1993, ktoré však bolo odročené pre neprítomnosť všetkých účastníkov a nevybavenie dožiadania. Vybavené dožiadanie bolo vrátené súdu 1. 9. 1993 a následne súd ustanovil tlmočníka na preklad doručených písomností. Nový termín pojednávania bol určený na deň 3. 2. 1995, kedy súd rozhodol o vykonaní ďalšieho dokazovania za účelom náležitého zistenia skutočného stavu veci a dňa 30. 5. 1995 bolo nariadené znalecké dokazovanie znalcom z odboru urológie.«

Z tohto konštatovania predseda súdu robí nasledujúci záver:

»Zohľadňujúc však aj prechodné ustanovenia Ústavy Slovenskej republiky tvrdíme, že zavinením súdnych osôb nedošlo k porušeniu práva navrhovateľa ani za predchádzajúce obdobie. Je síce pravdou, že žaloba bola podaná ešte dňa 3. 2. 1977 a vo veci bolo vydané meritórne prvostupňové rozhodnutie ešte dňa 15. 9. 1987, to však nie je dôkazom o nečinnosti súdu. V predmetnej veci bolo nariadených celkom 12 pojednávaní, ktoré museli byť vytýčené s dostatočným časovým odstupom a vždy bolo tiež okrem iného nutné zabezpečiť aj preklad písomností do príslušného jazyka. Úkony súdu vo veci boli v zásade pravidelné a bez zbytočných subjektívnych prietáhov.

V tejto veci je potrebné zohľadniť skutočnosť, že ide o vec s cudzím prvkom, s čím súvisia objektívne prekážky, ktoré nedovoľujú urýchlene vo veci rozhodnúť. Navyiac v danom prípade prietahy vznikli nielen z dôvodu oneskoreného vybavovania dožiadaní príslušným súdom v Belgicku a následným marením termínov pojednávaní, ale aj odmietavým postojom žalovaného k nariadenému znaleckému dokazovaniu a jeho nekonceptným navrhovaním dôkazov v konaní. Na dĺžku konania má nepochybne vplyv aj nedostatok sudcov a s tým súvisiaca ich nadmerná zaťaženosť, keďže v senáte každého z nich je viac než 400 nevybavených vecí.«

Predseda súdu vo svojom vyjadrení ďalej uvádza:

»V konaní niet zbytočných prietáhov spôsobujúcich tvrdené porušenie práva navrhovateľa. Preto navrhujeme, v prípade splnenia podmienok, za ktorých tunajší súd má postavenie účastníka konania, vysloviť, že k tvrdenému porušeniu práva navrhovateľa nedošlo.

Po podaní žaloby vec bola prikázaná na konanie a rozhodovanie sudkyňi JUDr. Anne Molnárovej, ktorá vo veci konala a rozhodovala do 30. 10. 1980, kedy prestala byť sudkyňou bývalého Mestského súdu v Košiciach. Pritom pojednávanie určené na deň 26. 7. 1978 iba odročoval sudca JUDr. Oto Jurčo, zrejme pre neprítomnosť sudkyne JUDr. Anny Molnárovej. V súlade s ust. 3 vtedy účinného Spravovacieho poriadku pre okresné a krajské sudy vec bola prikázaná do senátu JUDr. Jozefa Pribulu. Ten bol menovaný za námestníka predsedu Mestského súdu v Košiciach, veci z jeho senátu boli čiastočne rozdelené, a tak predmetná vec bola v októbri 1991 prikázaná do senátu JUDr. Ludviky Bodnárovej.

Povinnosťou súdu je predovšetkým náležite zistiť skutočný stav veci a len potom vo veci rozhodnúť. Nepochybne touto zásadou sa riadila aj sudkyňa JUDr. Ludvika Bodnárová pri nariadovaní znaleckého dokazovania znalcom z odboru urológie, účel ktorého dokazovania vyplýva z uznesenia tunajšieho súdu zo dňa 30. 5. 1995.«

Predseda súdu v závere svojho vyjadrenia odmieta možnosť, aby ústavný súd rozhodoval o podnete v tejto veci:

»Záverom podotýkame, že predmetná vec ešte nie je právoplatne skončená, a tak sa domnievame, že meritórne prejednanie podnetu navrhovateľa by bolo zásahom do zásady nezávislosti súdu garantovanej aj čl. 141 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.«

Ústavný súd Slovenskej republiky vypočul dňa 11. 10. 1995 [REDAKOVANÉ] a jeho matku [REDAKOVANÉ]. Vo svojej výpovedi [REDAKOVANÉ] spresnil, že podnetom napáda porušovanie čl. 48 ods. 2 ústavy Obvodným súdom Košice 2, na ktorom dochádza k priet'ahom v konaní pri určovaní otcovstva. Podľa jeho výpovede vystupuje v súdnom konaní samostatne po dovŕšení 18. roku, ale predchádzajúcich pojednávani sa zúčastňoval spoločne so svojou matkou. Asi ako 10- až 12-ročný sa dozvedel, že je nemanželským dieťaťom. Súvislosti s určením otcovstva na súde začal chápať ako 14-ročný. Po celý čas túžil mať otca, bol naňho zvedavý už ako malý chlapec, keď sa zúčastňoval pojednávani, na ktoré sa mal označený otec dostaviť. Skutočnosť, že je to cudzí štátny príslušník, ho nezaujímala. Želá si, aby sa dlhoročné konanie na súde už skončilo.

Svedkyňa [REDAKOVANÉ] vo svojej výpovedi uviedla, že sa v celom konaní už od jeho začiatku umelo vytvárajú priet'ahy. Okolnosti, za ktorých k nim dochádzalo, nevedela presne označiť, ale spočívali v tom, že napriek jej aktívnemu prístupu, ochote spolupracovať a navrhovaniu dôkazov prostredníctvom advokátov, ktorí ju zastupovali, konanie nebolo ukončené a neúnosne sa predlžovalo. Podľa jej výpovede nakoniec aj Obvodný súd Košice 2 sám uznal opodstatnenosť sťažnosti na priet'ahy v konaní, keď v liste pod č. Spr. 2320/95 zo dňa 23. 6. 1995, ktorý je reakciou na podanie odstúpené Agentom pre zastupovanie Slovenskej republiky v konaní pred Európskou komisiou pre ľudské práva a Európskym súdom pre ľudské práva v Bratislave uviedol:

»Po prešetrení rozhodných skutočností som zistil, že Vaša sťažnosť je opodstatnená.

V danom prípade skutočne, zohľadňujúc aj predmet konania, vznikli priet'ahy čiastočne zavinené aj súdnymi osobami. Nič na tom nemení ani skutočnosť, že v súčasnosti už vo veci sudkyňa plynule koná.

Na zabezpečenie plynulosti konania sme prijali účinné opatrenia s tým, že vec budem sledovať až do jej právoplatného skončenia.«

Tento list, podpísaný JUDr. Dianou Solčányovou v mene predsedu obvodného súdu JUDr. Vladimíra Kotusa, je v rozpore s vyjadrením predsedu súdu zaslaným na výzvu ústavného súdu, v ktorom sa priet'ahy v konaní pred obvodným súdom výslovne popierajú.

II.

Obvodný súd Košice 2 proti podnetu [REDAKOVANÉ] vzniesol námietku, že otázkou priet'ahov v konaní všeobecného súdu sa ústavný súd nemôže zaoberať skôr, než všeobecný súd rozhodne o veci.

Ustanovenia Ústavy Slovenskej republiky sa interpretujú a aplikujú vo vzájomnej súvislosti so zreteľom na záujmy, ktoré sa v nich chránia. Ustanovenie čl. 144 ods. 1, podľa ktorého: "Sudcovia sú pri rozhodovaní nezávislí a sú viazaní len zákonom" sa musí interpretovať a aplikovať podľa čl. 152 ods. 4 ústavy, teda v súlade s Ústavou Slovenskej republiky.

Zásahom do sudcovskej nezávislosti je iba pokyn alebo príkaz sudcovi, ako má rozhodnúť v merite veci, avšak preskúmanie námietok proti priet'ahom v súdnom konaní nemožno považovať za zásah do priebehu tohto konania. Ústava Slovenskej republiky v ustanovení čl. 48 ods. 2 priznáva občanovi práva, ktorých uplatnenie umožňuje preskúmanie ústavnosti priebehu súdneho konania. Ak súd ústavou priznané právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov poruší, nedôvodné subjektívne priet'ahy v prerokovaní veci majú charakter nečinnosti, ktorou sa po určité časové obdobie v podstate odopiera poskytnutie spravodlivosti. Prvoradou služobnou povinnosťou sudcu je organizovať procesný postup v konaní tak, aby sa odstránil stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa osoba obrátila na súd so žiadosťou o rozhodnutie. Nezávislosť sudcu pri rozhodovaní podľa čl. 144 ods. 1 sa nemôže nadradit' nad práva priznané fyzickým i právnickým osobám v ústave. Uplatňovanie sudcovskej nezávislosti musí byť v rovnováhe s ústavou priznanými právami. Osoba, ktorej ústava podľa čl. 48 ods. 2 priznáva právo, aby sa jej vec prerokovala bez zbytočných priet'ahov, môže kedykoľvek namietat' porušenie tohto svojho práva. Uplatnením námietky vzniká občanovi právo, aby štátne orgány s právomocou chránit' právo priznané podľa čl. 48 ods. 2

ústavy preskúmali opodstatnenosť vznesenej námietky. Preto nie je zásahom do sudcovskej nezávislosti, ak počas konania pred všeobecným súdom Ústavný súd Slovenskej republiky preskúma, či v súdnom konaní nedošlo k porušeniu práva na súdnu alebo inú právnu ochranu.

Úlohou ústavného súdu je ochrana ústavnosti. Túto úlohu ústavný súd neplní iba následne, konštatovaním o minulom stave, ale zabezpečuje ochranu ústavnosti v každom okamihu tak, aby sa reálne uplatňovali ustanovenia ústavy v činnosti štátnych orgánov Slovenskej republiky a v správaní jej občanov.

Vo veciach, v ktorých sa okrem konania pred ústavným súdom podľa Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd alebo iných medzinárodných zmlúv môže v dôsledku záväzkov prijatých Slovenskou republikou uskutočniť aj konanie o ochrane práv pred orgánmi Rady Európy alebo OSN postupuje ústavný súd tak, aby včas dosiahol nápravu vnútroštátnymi prostriedkami. Konanie pred orgánmi Rady Európy o ochrane práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru sa môže začať skôr, než sa skončí konanie pred všeobecným súdom meritórnym rozhodnutím. Tento právny názor ústavného súdu možno doložiť aj niektorými rozhodnutiami súdu pre ľudské práva. Vo veci Pierazzini, 1992, séria A, č. 231-C akceptovala Európska komisia sťažnosť ako prípustnú, aj keď jej prejednávanie pred talianskymi súdmi nebolo ukončené, pretože ku dňu, keď sa ňou zaoberal Európsky súd pre ľudské práva, prebiehalo konanie už deväť rokov. Podobne tomu bolo v prípade Casciaroli, 1992, séria A, č. 229-C, kde Európsky súd dospel k záveru, že došlo k prekročeniu primeranej lehoty, pretože konanie pred talianskym súdom sa začalo 4. 3. 1976 a ku dňu vynesenia rozsudku Európskeho súdu nebolo v Taliansku ukončené. Zmienku si zaslúži aj názor Európskeho súdu vo veci Taiuti, 1992, séria A, č. 229-I a tiež Bock, 1989, séria A, č. 150, v ktorých vyslovil, že v prípadoch, kde ide o osobný status sťažovateľa, posudzuje Európsky súd primeranosť dĺžky konania prísnejšie, a že osobitnú starostlivosť treba venovať prípadom týkajúcim sa osobného statusu a postaveniu jednotlivca. Aj s prihliadnutím na túto okolnosť nie je zásahom do sudcovskej nezávislosti, ak Ústavný súd Slovenskej republiky preskúmava počas konania pred všeobecným súdom, či súd dostatočne dbá na práva, ktoré ústava priznáva osobe pre konanie pred súdmi.

Podľa čl. 130 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky: "Ústavný súd môže začať konanie aj na podnet právnických alebo fyzických osôb, ak namietajú porušenie svojich práv."

██████████ podnetom namietal porušenie svojho ústavou priznaného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov z dôvodu, že súd dlhodobo nerozhodol o určení jeho otca. V prípade sporu o otcovstvo domáhať sa súdneho rozhodnutia o tom, či muž označený za otca je naozaj otcom dieťaťa, je právom každého dieťaťa. Účel tohto práva nespočíva len v určení totožnosti otca, ale aj v zabezpečení starostlivosti o výchovu a výživu dieťaťa. Určením otcovstva súd zabezpečuje rovnaké postavenie všetkých detí. Uplatňuje sa ním ustanovenie čl. 41 ods. 3 ústavy, podľa ktorého deti narodené v manželstve i mimo neho majú rovnaké práva. Okrem významu určenia otcovstva pre dieťa Najvyšší súd Československej socialistickej republiky poukázal aj na širší dosah takého rozhodnutia. Podľa jeho rozhodnutia z 28. 1. 1970 1 Cz 56/69 (Zbierka súdnych rozhodnutí a stanovísk, 1970, č. 82, s. 295): "Do konania o určení otcovstva sa záujem spoločnosti premieta predovšetkým ako záujem na rýchлом a spoľahlivom zistení právnych vzťahov medzi rodičmi a deťmi a na včasnom vytváraní predpokladov pre riadnu výchovu a výživu detí."

██████████ v konaní pred ústavným súdom namietal porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov aj napriek tomu, že konanie o určení jeho otca sa nezačalo na jeho návrh, ale na návrh jeho matky podaný Mestskému súdu Košice. ██████████, neskôr ██████████, mal právne postavenie účastníka tohto konania, v konaní sa rozhodovalo o jeho práve na určení otca. K namietanému porušeniu práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy môže dôjsť aj zbytočnými priet'ahmi v konaní o určení otcovstva súdom.

Ústavný súd zabezpečuje ochranu práv len vtedy, keď iné orgány štátu nespĺnia úlohu štátu vo vzťahu k uplatnenému právu. Ústavný súd nekoná o ochrane práv, ktoré osoba neuplatní voči štátu, ani o ochrane práv, ktoré porušujú subjekty v súkromnoprávnom vzťahu. Ak konaniu pred ústavným súdom nepredchádzalo uplatnenie práva na súdnu alebo inú právnu ochranu, ústavný súd vo veci koná za predpokladu, že z okolností prípadu, z konania alebo iného správania orgánu, voči ktorému sa právo malo uplatniť, je zrejmé, že oprávnený subjekt právo nemohol účinne uplatniť alebo jeho uplatnením nemohol dosiahnuť účinnú ochranu svojho práva. Z tohto hľadiska sa ústavný súd zaoberal otázkou, či predkladateľ podnetu pred podaním podnetu na ústavný súd vyčerpal všetky právne prostriedky.

Občiansky súdny poriadok nepriznáva občanovi ako účastníkovi konania možnosť dožadovať sa nápravy v prípadoch, ak súd neuskutočňuje konanie rýchle a účinne a tým porušuje jeho právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov.

Podľa 6 ods. 1 zák. č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch vo veci prietáhov v konaní možno podať sťažnosť na orgány štátnej správy súdov. Podrobnosti o sťažnostiach na postup súdu a o ich vybavovaní 6 ods. 2 zák. č. 335/1991 Zb. odkazuje na osobitné zákony. Podávanie sťažností, postup pri vybavovaní sťažností a vybavovanie sťažností upravuje tretia časť zák. č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov.

Podľa 17 ods. 1 zák. č. 80/1992 Zb.: "Fyzické a právnické osoby (ďalej len "sťažovatelia") sa môžu obracať na orgány štátnej správy súdov so sťažnosťami na postup súdu, len ak ide o prietahy v konaní, o nevhodné správanie alebo narušovanie dôstojnosti súdneho konania súdnymi osobami. V iných prípadoch nie je sťažnosť prípustná."

Ak je sťažovateľ toho názoru, že sťažnosť, ktorú podal na príslušnom orgáne štátnej správy súdu, nebola týmto orgánom riadne vybavená, podľa 27 ods. 1 zák. č. 80/1992 Zb. môže požiadať

- a) ministerstvo o prešetrenie vybavenia sťažnosti predsedom krajského súdu,
- b) predsedu krajského súdu o prešetrenie vybavenia sťažnosti predsedom okresného súdu.

Sťažnosť nemá povahu opravného prostriedku, ale je právnym prostriedkom umožňujúcim účastníkovi konania uchádzať sa o dosiahnutie nápravy, ak súd porušuje jeho právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. Zákon nedovoľuje orgánu správy súdov, aby v konaní o sťažnosti nariadil sudcovi, aby prestal porušovať účastníkovu právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. Uznatie opodstatnenosti sťažnosti možno zabezpečiť pracovnoprávnymi prostriedkami len následne a nepriamo, výnimočne až po zistení kárnej zodpovednosti sudcu podľa 2 ods. 1 zák. č. 412/1991 Zb. o kárnej zodpovednosti sudcov. Sťažnosť predsedovi súdu, na ktorom pôsobí sudca, ktorého nečinnosť sa sťažnosťou namieta, je len jedným z prostriedkov dosiahnutia nápravy.

Účelom priznania práva podať sťažnosť na prietahy v konaní je poskytnutie príležitosti súdu, aby sám odstránil protiprávny stav zapríčinený porušením práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov. Preto ústavný súd o podnete namietajúcom porušenie práva podľa čl. 48 ods. 2 koná, ak predkladateľ podnetu preukáže, že využil právne prostriedky nápravy priznané mu podľa 17 ods. 1, 20, 21, 22 alebo 23 zákona č. 80/1992 Zb., alebo ak sa preukáže, že vzhľadom na okolnosti prípadu využitie tohto prostriedku nápravy nemožno pokladať za postup umožňujúci dosiahnuť účinnú ochranu práva priznaného podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Využitie možností podľa 27 ods. 1 zákona č. 80/1992 Zb. pre začatie konania o podnete namietajúcom porušenie čl. 48 ods. 2 ústavy nie je potrebné vyžadovať. Zotrvávanie na požiadavke, aby predkladateľ podnetu vyčerpал ešte pred začatím konania pred ústavným súdom všetky prostriedky, ktoré poskytuje zákon č. 80/1992 Zb., by mohlo viesť k predĺženiu porušovania ústavou priznaného práva na prejednanie veci bez zbytočných prietahov.

Predkladateľ podnetu [REDAKOVANÉ] neuplatnil právo, ktoré mu priznáva 6 ods. 1 zák. č. 335/1991 Zb. a 17 ods. 1 zák. č. 80/1992 Zb. Táto skutočnosť nemá vplyv na ochranu práva, ktoré mu ústava priznáva v čl. 48 ods. 2, lebo v konkrétnom prípade sa vyjadrením Obvodného súdu Košice 2 k podnetu [REDAKOVANÉ] preukázalo, že súd svoj postup nepokladá za prietahy v konaní.

S prihliadnutím na uvedené okolnosti prípadu Ústavný súd Slovenskej republiky rozhodol o začatí konania vo veci ochrany práva, ktoré z čl. 48 ods. 2 ústavy vyplývajú [REDAKOVANÉ].

[REDAKOVANÉ] v podnete namieta porušenie ústavou priznaného práva a súčasne aj porušenie práva, ktoré mu v čl. 6 ods. 1 priznáva Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Súd pre ľudské práva v konaní o ochrane práva priznaného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru preskúmava najmä zložitosť veci, správanie účastníka konania a činnosť štátnych orgánov zúčastnených na konaní. Ústavný súd Slovenskej republiky preto aj v konaní o podnete [REDAKOVANÉ] vychádzal z týchto kritérií.

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia

štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím sa vytvára právna istota. Preto pre splnenie ústavného práva čl. 48 ods. 2 nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov sa splní až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadne svojich práv.

Čas na konanie bez zbytočných priet'ahov nemožno vyjadriť numericky. Neexistuje časová hranica, ktorej uplynutím postup štátneho orgánu môže mať povahu priet'ahov v konaní. Preto sama skutočnosť, že konanie o určenie otcovstva [REDAKOVANÉ] k [REDAKOVANÉ] sa začalo pred viac než 18 rokmi, nie je dôkazom, že súd prejednáva túto vec so zbytočnými priet'ahmi. Rýchlosť a účinnosť každého konania je podmienená objektívne, charakterom prejednáwanej veci. Dĺžka konania môže signalizovať nielen priet'ahy v konaní, ale aj zložitosť veci. Preto je dôležité oddeliť konanie pomalé a neúčinné, to znamená konanie s priet'ahmi alebo prejednávanie veci v neprimeranej lehote od konania, ktoré dlho trvá z dôvodu zložitosti prípadu. Rovnako je dôležité vypořiadat' sa s námietkami štátnych orgánov, ktoré skutočné priet'ahy v konaní môžu odôvodňovať zložitou veci. Z oboch príčin sa treba zaoberať kritériami pre hodnotenie veci ako zložitej. Základnými kritériami pre hodnotenie veci ako zložitej je skutkový stav veci a platná právna úprava relevantná pre rozhodnutie o veci. Okolnosti prípadu neumožňujú opodstatnene uvažovať o tom, že určenie otcovstva k [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] je vecou zložitou z hľadiska skutkového stavu. Návrh na určenie otcovstva smeroval voči jednému mužovi označenému za otca, ktorého miesto pobytu bolo známe. Z hľadiska druhého hodnotiaceho kritéria, teda z hľadiska právnej úpravy relevantnej pre rozhodnutie veci, v právnej teórii a filozofii práva sa za zložité pokladajú tie veci, ktoré samostatne alebo kumulatívne: a) vyžadujú, aby na ten istý súbor faktov sa aplikovalo viac právnych noriem, b) umožňujú, aby tá istá právna norma nadobudla v interpretácii viac ako jeden význam, c) predpokladajú viazané uváženie, d) predpokladajú a umožňujú voľné uváženie. V právnej praxi sa zložité veci prejavujú tak z hľadiska objektívneho práva, ako aj z hľadiska subjektívneho práva, vrátane jeho aplikácie v konkrétnej veci. Zložitosť veci v aplikácii práva je možné posúdiť len integráciou oboch hľadísk, tak z hľadiska objektívneho, ako aj subjektívneho práva dôležitého pre

rozhodnutie konkrétneho prípadu. Prameňmi právnej úpravy pre určenie otcovstva sú ustanovenia Tretej hlavy (51 až 62) zák. č. 94/1963 Zb. o rodine v znení zák. č. 132/1982 Zb., ktorým sa mení a doplňuje zákon o rodine. Vzhľadom na skutočnosť, že za otca dieťaťa v konkrétnej veci bol označený belgický štátny občan, právna úprava relevantná pre rozhodnutie o veci je v porovnaní s prípadmi určovania otcovstva muža, ktorý trvale žije na území Slovenskej republiky, o niečo komplikovanejšia. Táto okolnosť môže mať za následok zdĺhavosť konania, pretože vykonávanie všetkých úkonov si vyžaduje súčinnosť s orgánmi cudzieho štátu, preklady listín do cudzieho jazyka a vytyčovanie pojednávaní s dostatočným predstihom. Napriek uvedenému rozhodovanie o otcovstve [REDAKOVANÉ] k [REDAKOVANÉ] nemožno považovať za zložitý prípad, ale iba za procesne zdĺhavý. Zdĺhavosť postupu v konaní nezbavuje sudcu zodpovednosti za prieťahy v konaní, ak nečinnosťou, nesprávnou organizáciou svojej práce alebo inými nedostatkami vo svojej činnosti prispeje k tomu, že konanie o práve občana trvá dlho.

Doručovanie súdnych písomností a dožiadaní medzi bývalou Československou socialistickou republikou a Belgickým kráľovstvom je upravené vyhláškou č. 59/1986 Zb. o zmluve medzi Československou socialistickou republikou a Belgickým kráľovstvom o právnej pomoci vo veciach občianskych, rodinných a obchodných, ktorá zahŕňa ustanovenia na realizáciu Dohovoru o civilnom konaní dohodnuté v Haagu 1. marca 1954 (publikované ako vyhláška č. 72/1966 Zb.). Podľa čl. 153 Ústavy Slovenskej republiky: "Na Slovenskú republiku prechádzajú práva a povinnosti z medzinárodných zmlúv, ktorými je Česká a Slovenská Federatívna Republika viazaná, a to v rozsahu ustanovenom ústavným zákonom Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky alebo v rozsahu dohodnutom medzi Slovenskou republikou a Českou republikou." Vyhláška č. 59/1986 Zb. je prameňom práva aj pre konanie o určení otcovstva [REDAKOVANÉ] k [REDAKOVANÉ] tak pred zánikom Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, ako aj po vzniku Slovenskej republiky. Podľa článkov 2 až 7 tejto zmluvy sa doručovanie súdnych a mimosúdnych písomností a dožiadaní uskutočňuje prostredníctvom ministerstiev spravodlivosti oboch štátov. Táto skutočnosť bola sudcom konajúcim vo veci známa, napriek tomu sa niektoré písomnosti doručovali konzulárnou cestou, urgencie vybavenia boli zaslané aj na

Federálne ministerstvo zahraničných vecí. Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky súd opakovane upozornilo a vyzvalo na odstránenie nedostatkov pri doručovaní písomností belgickej strane. Plynutie času tak bolo spôsobené nielen nevyhnutnými úkonmi, ale aj nesprávnym postupom súdu, čo možno považovať za dôvody, ktoré viedli následne k priet'ahom v konaní.

Právna úprava, ktorú vo veci rozhodnutia o otcovstve [REDACTED] k [REDACTED] [REDACTED] treba aplikovať, zahŕňa ustanovenia vnútroštátnych predpisov aj medzinárodných zmlúv. Uplatnenie tejto právnej úpravy nie je natoľko právne zložité, aby sa ním odôvodnilo, že za viac ako 18 rokov podľa nej súd nerozhodol, či [REDACTED] je otcom [REDACTED].

V konaní o podnete namietajúcom porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov ústavný súd okrem zložitosti veci skúma aj to, akým spôsobom sa na priet'ahoch konania podieľa osoba, ktorá podala podnet vo veci porušenia práva priznaného podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Správanie účastníka konania môže súd zbaviť zodpovednosti za priet'ahy v konaní, len ak dôsledkom správania účastníka je spomalenie postupu konania. Pasívne správanie účastníka, jeho spoľahnutie sa na správnosť postupu sudcu nie je okolnosťou, ktorou možno ospravedlniť nečinnosť alebo neprimerane zdĺhavý postup sudcu. Okrem toho priet'ahy v konaní, ktoré možno pripísať správaniu účastníka konania, nevyklučujú zodpovednosť štátu za to, že o právach účastníka konania sa rozhoduje dlhšie, než je primerané podľa povahy veci, ak ide o zbytočný priet'ah zapríčinený nečinnosťou súdu.

Zo spisu Obvodného súdu Košice 2 sp. zn. 12 C 156/77 nie je možné zistiť priet'ahy v konaní, ktoré by boli zapríčinené matkou [REDACTED], príp. samotným [REDACTED]. Jej prístup ku konaniu na súde možno hodnotiť ako aktívny, ktorý má prispieť k urýchlenému prerokovaniu a rozhodnutiu veci.

Okrem zložitosti veci a správania predkladateľa podnetu pri rozhodovaní o tom, či právo priznané čl. 48 ods. 2 bolo porušené, ústavný súd preskúmava aj činnosť štátneho orgánu, proti ktorému podnet smeruje, v období, v ktorom sa namieta porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov.

Pre konanie na ústavnom súde a posúdenie priet'ahov v konaní o určenie otcovstva [REDACTED] je rozhodujúce obdobie po prijatí Ústavy Slovenskej republiky, t. j. po 1. septembri 1992. Podľa právneho názoru Európskeho súdu pre ľudské práva pri hodnotení priet'ahov v konaní vo veci, kde sa počas konania účastníkovi priznalo právo v dôsledku zmeny právnej úpravy, treba brať do úvahy aj stav, v ktorom sa nachádza konanie ku dňu podania podnetu na ústavný súd.

Právo na konanie bez priet'ahov priznali všetky procesné zákony platné v Československej socialistickej republike. Zákonodarca stanovil povinnosť, aby príslušné orgány prejednávali trestné veci čo najrýchlejšie (2 ods. 5 Trestného poriadku). Obdobné ustanovenie obsahuje od roku 1967 aj Správny poriadok, ktorý v 3 ods. 3 stanovuje, že správne štátne orgány musia postupovať tak, aby každú vec vybavili včas a bez zbytočných priet'ahov.

V občianskom súdnom konaní zákonodarca:

- a) 6 - prikazujúcou normou stanovuje, aby súd v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupoval tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná,
- b) 100 - stanovuje, že akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd bez ďalších návrhov tak, aby bola vec čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá,
- c) 114 ods. 1 - stanovuje, že predseda senátu pripraví konanie tak, aby bolo možné rozhodnúť o veci spravidla pri jedinom pojednávaní.

Rýchlosť konania zabezpečoval a zabezpečuje Občiansky súdny poriadok aj ďalšími ustanoveniami. Dôležité je, že tieto ustanovenia sa vzťahujú aj na rozhodovanie o určení otcovstva [REDACTED] [REDACTED], pretože platili skôr, než sa začalo konanie o určenie otcovstva [REDACTED]
[REDACTED]

Právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov sa ako ústavné právo priznalo ústavným zákonom č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd ako ústavný zákon Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky. Ústavný zákon č. 23/1991 Zb. podľa 7 nadobudol účinnosť 8. februára 1991. Ústava Slovenskej republiky toto právo priznala s účinnosťou od 1. októbra 1992. Priznaním tohto práva štát občanovi zaručuje nielen to, že súd sa bude zaoberať jeho návrhom, ale aj to, že sa ním bude zaoberať v merite veci a v primeranej dobe.

Priznanie práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov v ústave závažným spôsobom zmenilo podmienky, ktoré mal súd vziať na zreteľ pri rozhodovaní o svojom postupe v konaní o určenie otcovstva [REDACTED].

V právnom štáte neexistujú závažnejšie práva než tie, ktoré sa priznávajú v ústave. Povinnosťou štátnych orgánov je zabezpečiť dosažiteľnosť ich uplatnenia nositeľom ústavou priznaného práva. Preto po priznaní ústavného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov povinnosťou sudcu bolo zmeniť organizáciu svojej práce tak, aby sa ňou umožnilo uplatnenie ústavného práva [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov.

Vo vyjadrení k podnetu [REDACTED] Obvodný súd Košice 2 pripúšťa, že k priet'ahom dochádzalo z dôvodov oneskoreného vybavovania dožiadaní belgickou stranou, marením termínov pojednávania, ale hlavne odmietavým postojom žalovaného k nariadenému znaleckému dokazovaniu a jeho nekoncepčným navrhovaním dôkazov v konaní. Také správanie [REDACTED] pokračovalo aj po prijatí Ústavy Slovenskej republiky.

Dňa 24. 8. 1993 belgická strana vrátila doklady s oznámením, že [REDACTED] sa krvnej skúške nepodrobil. Predložil iba doklady z roku 1986 o tom, že v roku 1971 absolvoval v Indii operáciu, ktorá mala za následok jeho neplodnosť a nemôže byť preto ani otcom syna [REDACTED]. Súdu predložil doklad indického lekára a podrobil sa vyšetreniu, ktoré je dôkazom toho, že v súčasnom období je neplodný. Zásadne odmietol vykonanie krvnej skúšky, ktoré možno považovať za najhodnotnejší dôkaz v uvedenom prípade. Takýto postoj [REDACTED] je v zásadnom rozpore s ochotou spolupracovať, ktorú prejavil v odvolaní.

Podľa rozhodnutí Súdu pre ľudské práva sudca je zodpovedný za prípravu veci a rýchle vedenie konania (Capuano, séria A, č. 119-A, s. 13; rovnako Pierazzini, séria A, č. 231-C, s. 30). Aj tento právny názor je v súlade s podstatou práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, ktoré priznáva Ústava Slovenskej republiky. Obvodný súd Košice 2 mal vychádzať zo skutočnosti, že ďalšie úkony súdu ani účastníkov nepovedú k objasneniu vo veci spôsobom, ktorý by ovplyvnil rozhodnutie.

Okrem toho predseda Obvodného súdu Košice 2 síce vo vyjadrení k podnetu [REDACTED] ústavnému súdu poprel zbytočné subjektívne priet'ahy v konaní o

žalobe na určenie otcovstva k [REDACTED], v rovnakom čase však listom zaslaným [REDACTED] dal Obvodný súd Košice 2 na vedomie, že v konaní "vznikli priet'ahy čiastočne zavinené aj súdnymi osobami". Toto vyjadrenie ústavný súd hodnotil ako ďalší dôkaz o porušení práva, ktoré ústava v čl. 48 ods. 2 priznáva [REDACTED].

Podľa vyjadrenia Obvodného súdu Košice 2 bola dĺžka súdneho konania ovplyvnená aj nedostatkom sudcov a s tým súvisiacou ich nadmernou zaťaženosťou. Aj v prípade, že by obvodný súd nebol dostatočne obsadený potrebným počtom sudcov, nemožno týmto tvrdením odôvodňovať nedostatky v organizácii procesných úkonov súdu. Neprijateľnosť takéhoto odôvodnenia je zrejmä aj s odvolaním sa na rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Eckle (séria A, č. 51), v ktorom sa uvádza, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých treba zabezpečiť konanie, nezavahuje štát zodpovednosti za pomalé konanie.

Posledné uskutočnené pojednávanie vo veci bolo dňa 3. 2. 1995, na ktorom sudkyňa rozhodla o pribratí znalca. Uznesením zo dňa 30. 5. 1995 bol na podanie posudku z odboru urológie pribratý znalec [REDACTED], prednosta urologického oddelenia Fakultnej nemocnice v Košiciach, Rastislavova 43. Dňa 24. 8. 1993 belgická strana doručila Obvodnému súdu Košice 2 doklady súvisiace s konaním o určenie otcovstva [REDACTED]. Oznamuje sa v nich, že [REDACTED] sa krvnej skúške nepodrobil. Predložil doklady indického lekára z roku 1986 o tom, že sa v roku 1971 podrobil v Indii operácii, ktorá mala za následok jeho neplodnosť. Zároveň sa podrobil vyšetreniu v zdravotníckom zariadení v Belgicku, ktoré oznámilo, že [REDACTED] aj v čase vykonania vyšetrenia bol neplodný. Odmietol však podrobiť sa vykonaniu krvnej skúšky, ktorú súd považoval za potrebný dôkaz v uvedenom prípade. Vyjadrenie belgického znalca je jednoznačné len v tom, že [REDACTED] bol neplodný v čase lekárskeho vyšetrenia, nepreukazuje však jeho neplodnosť už v roku 1971. Z tohto hľadiska treba posudzovať možnosti, účinnosť a význam ďalšieho postupu v súdnom konaní tak, aby sa dosiahlo meritórne rozhodnutie vo veci bez zbytočných priet'ahov.

Ústavný súd Slovenskej republiky nehodnotil konanie o určenie otcovstva k [REDACTED] vedené proti belgickému štátnemu príslušníkovi ako zložitú vec z hľadiska skutkového stavu, ani z hľadiska platnej právnej úpravy relevantnej pre rozhodnutie o veci. V konaní o určenie otcovstva nezistil také správanie [REDACTED]

██████████ ktoré by spôsobilo, že súd dosiaľ právoplatne nerozhodol, či ██████████
██████████ je jeho otcom. V konaní o určení otcovstva viaceré okolnosti viedli k
tomu, že súd počas 18 rokov a 8 mesiacov právoplatne nerozhodol, či ██████████
je jeho otcom. Nevyhnutnosť vyčkávania, dokiaľ belgická strana zašle súdu potrebné
dokumenty a neochota ██████████ poskytnúť súdu potrebnú súčinnosť, sú len
časťou príčin, ktoré majú za následok, že po mnohoročnej dobe neexistuje
právoplatné súdne rozhodnutie vo veci. Na tomto pretrvávajúcom nepriaznivom
stave majú podiel aj nedostatky v činnosti súdu konajúceho vo veci určenia
otcovstva, najmä nedodržanie postupu v konaní podľa právnych predpisov o
právnej pomoci medzi zainteresovanými zmluvnými štátmi pri doručovaní súdnych
písomností a dožiadaní a zameranie jednotlivých procesných úkonov bez
potrebného uváženia ich významu pre meritórne rozhodnutie o veci, čo viedlo k
zbytočným prieťahom v tomto súdnom konaní. Preto ústavný súd rozhodol tak, ako
je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať

opravný prostriedok

V Košiciach 25. októbra 1995

Za správnosť vyhotovenia:

JUDr. Ján D r g o n e c

██████████
predseda senátu